

Valoriana és el nom que rep aquest recull d'estudis dedicats a l'obra del polifacètic escriptor valencià Enric Valor¹. El volum enceta la col·lecció «Estudis Filològics» i és el resultat d'una selecció de treballs que van ser presentats en el simposi dedicat a aquest autor a la Universitat Jaume I el novembre de 1998. La publicació d'aquest aplec s'ha fet coincidir amb la investidura d'Enric Valor com a doctor *honoris causa* per l'esmentada universitat i és per això que encapçalen el llibre els discursos pronunciats en aquest acte: la *Laudatio* a càrrec del Dr Vicent Salvador, també editor d'aquest llibre, i la *Lectio* de l'autor mateix.

El recull, tal com se'ns adverteix en la presentació, està dominat per l'heterogeneïtat, i no podria ser d'altra manera: d'una banda, la tasca duta a terme per Valor al llarg de la seva dilatada carrera és molt heterogènia i abarca un ventall amplíssim de camps dins el món de la cultura; d'altra banda, i com a conseqüència d'això, els estudiosos que s'han ocupat de l'autor valencià procedeixen de disciplines diverses del coneixement i analitzen els diferents aspectes d'aquesta obra des de punts de vista diferents. Ens trobem amb autors que s'han especialitzat en l'obra de l'autor de Castalla, al costat d'altres que s'hi han dedicat més circumstancialment. Tots plegats, però, professen una profunda admiració cap a un home que ha dedicat la seva vida a l'estudi, al treball i a la dignificació de la llengua, en uns moments i en un lloc en què no era fàcil fer-ho. I Valor en rep ara el reconeixement.

El volum presenta sis seccions, que són les àrees a què Valor ha dedicat la seva atenció, cadascuna d'elles encapçalada per un estudi encarregat a algun especialista en la matèria. Els apartats són: la llengua normativa; el lèxic; els parlars valencians; la cultura popular; l'ensenyament de la llengua i la literatura, i la creació literària.

Quant a la llengua normativa, tant Mila Segarra com Joan M. Monferrer destaquen la incansable tenacitat del filòleg valencià i remarquen les dificultats amb què ha topat la tasca de normalització lingüística al País Valencià d'ençà que s'inicià el procés de recuperació de la llengua catalana.

Malgrat això, i partint d'un gran respecte cap a l'obra de Valor, Mila Segarra fa un repàs crític de les seves actituds i propostes pel que fa a l'elaboració d'aquest model normatiu per a la varietat valenciana. La lingüista, per tal de mostrar-nos les característiques d'aquest model, centra el seu treball en l'anàlisi de la morfologia proposada per Valor, i especialment de la morfologia verbal, en els diferents tractats que el filòleg dedica a aquest tema. Segarra assenyalava la qüestionabilitat d'algunes de les seves propostes i les contrasta amb les d'altres lingüistes valencians contemporanis.

L'obra de Valor, apunta Segarra, sofreix una evolució des de postures més properes al respecte per les formes vives del valencià cap a solucions més ortodoxes i acostades al model fabrià, però inexistents moltes vegades en la llengua parlada a València. Valor, en qualsevol cas, sempre demostra una gran fidelitat als postulats de Fabra i és un dels lingüistes valencians més partidaris d'un model unitari de la llengua catalana i un dels que més esforços dedica a intentar casar aquest model amb el d'una varietat que presenta en molts casos formes molt allunyades. Aquest és un dels punts que més qüestiona Mila Segarra: les propostes de Valor arriben a excloure formes que en valencià són les úniques que tenen una existència real i en canvi a proposar-ne d'altres que o bé no s'usen o bé existeixen només en la literatura dels clàssics, i de vegades en algun parlar rural.

Encapçala l'apartat dedicat al lèxic un estudi de Joaquim Rafel sobre el vocabulari emprat per l'escriptor valencià, elaborat a partir de l'aplicació d'un instrument de treball nou i que es manifesta de gran utilitat: es tracta del *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana*. Amb aquesta eina és possible determinar la quantitat de lemes utilitzats en l'obra d'un autor i els derivats que s'hi associen; la detecció de dialectalismes que no apareixen en els diccionaris normatius, dialectalismes que l'autor comparteix amb altres autors i dialectalismes que només fa servir ell, o bé els usos particulars d'alguns mots, així com els contextos en què apareixen usats. Completa el treball un apèndix on es recullen els mots característics de Valor, acompanyats d'exemples de l'ús que en fa a la seva obra.

La resta de treballs d'aquesta secció coincideixen a destacar la gran tasca de recuperació de lèxic genuïnament valencià, de fraseologismes o bé de marcadors textuais duta a terme per l'autor, especialment en la seva obra de creació. Joan Peraire remarca la importància d'aquest fet en una llengua com el català, especialment a València, on l'ús d'aquests elements es veu distorsionat per la influència del castellà.

¹ A punt de tancar la redacció d'aquesta revista hem de lamentar la desaparició d'Enric Valor, esdevinguda el propassat 13 de gener de 2000.

En relació a l'apartat dedicat als parlars valencians, Jordi Colomina destaca l'equilibri que Valor ha aconseguit en la seva obra narrativa, especialment, entre una tendència unitarista en l'ús de la llengua i la introducció de particularitats del valencià. L'atenció a la personalitat del valencià es dona a tots els nivells, des de la introducció de variants fonètiques en alguns mots, passant per l'ús de sufixos característics dels dialectes meridionals, fins a la incorporació d'un cabal lèxic i fraseològic desbordant, propi d'aquesta varietat. Tot plegat, però, sempre filtrat pel desig, esdevingut criteri, de fer-se entenedor a tothom.

Aquest model de llengua, assenyala Heike van Lawick, pot ser considerat una mena de *koiné* de totes les variants valencianes, del valencià viu, i Valor, per les seves característiques personals i biogràfiques, la persona idònia per crear-lo.

Una especialista en la literatura popular, i en l'obra de Valor, Gemma Lluch, obre la secció dedicada a la cultura popular i ho fa destacant la gran importància de la tasca realitzada per l'autor en recollir les rondalles de les terres valencianes, destinades altrament a l'oblit.

Els resultats no deixen de ser una prova, al seu torn, de l'extraordinària riquesa que representa per a qualsevol cultura el llegat de la cultura popular i posen de manifest les abundants coincidències entre els llegats de totes les tradicions europees. En aquest sentit, el treball de Valor és equiparable al d'altres grans folkloristes europeus i cal reivindicar aquesta faceta del seu quefer i insistir en la importància que la literatura popular té en la formació cultural de l'individu i, per tant, de la col·lectivitat.

En el seu treball, Rosa Comas, fa una observació relativa a l'Enric Valor folklorista, que és compartida per altres articulistes i que apareix en boca de l'autor mateix en la cloenda d'aquesta obra. La tasca de compilació de llegendes i rondalles populars serveix a l'escriptor valencià per reelaborar aquest material d'una forma molt lliure i amb una intenció totalment literària. Comas puntualitza: «Jo no definiria Valor com un rondallista, però tampoc com un rondallaire: les seves versions, [...], responen al més essencial plaer per l'escriptura, són farciments en què els recursos purament literaris vessen pels cantons de les frases i els paràgrafs.»

Els autors dels treballs dedicats a l'ensenyament de la llengua i la literatura, encapçalats pel de Rosa Serrano, destaquen l'enorme vàlua de l'obra valoriana, en particular de l'obra rondallística, com a material per ser emprat en l'educació d'infants i joves. La rondalla, en el nostre temps, és un gènere a mig camí entre l'oralitat i l'escriptura que, adequada a cada nivell i a l'edat dels alumnes, pot ser una eina de primer ordre en la seva

formació lingüística, expressiva i literària. Les rondalles de Valor, ben adaptades a les necessitats de l'auditori, són una font immillorable de descoberta de les possibilitats lèxiques que ofereix l'idioma i de coneixement del propi país.

Pel que fa al darrer apartat, la creació literària, Vicent Escrivà, profund coneixedor de la novel·la de Valor, ens en descriu les característiques essencials, la descriu com a novel·la hereva de la gran tradició vuitcentista del romanticisme i del realisme, i ens en comenta els principals temes i recursos compositius, aquests darrers de gran complexitat i on es fa palesa la recerca constant per part de l'autor de l'equilibri entre fons i forma; planificació i dosificació. La ficció valoriana se situa en els diferents espais geogràfics que componen el País Valencià i és un intent de fixació dels canvis i transformacions que s'hi produeixen al llarg d'aquest segle.

Joaquim Espinós assenyala els trets procedents de la rondalla que hi ha presents en les novel·les de Valor i mostra com l'obra novel·lística de l'autor evoluciona cap a un deslliurament progressiu d'aquest llegat i cap a un tipus de novel·la més clarament realista (on l'element fantàstic hi és realment xocant.)

A tall de cloenda, Brauli Montoya fa un repàs global de la vida i de les múltiples facetes de l'obra de l'escriptor valencià i, enmig dels seus mots, cedeix la paraula al mateix Valor, recollida en diverses entrevistes dels darrers anys, perquè sigui ell el que faci un balanç de les coses que ha fet, ha pogut o ha hagut de fer, del per què o del per què no.

És molt significatiu, per acabar, el testimoni de l'escriptor Josep Lozano a la *Valoriana*. Lozano, que se sent poc vinculat a l'obra i a la influència literària de Valor, mostra fins a quin punt les circumstàncies històriques poden condicionar la naturalesa, l'evolució i l'obra d'un autor i naturalment el paper que aquest pot jugar en el si de la seva comunitat. El cas de Valor és paradigmàtic. L'obra de Valor, duta a terme majoritàriament sota la dictadura franquista, va ser associada amb l'arribada de la llibertat a temps i estètiques passades: els autors més joves buscaven nous referents; l'únic Valor que es coneixia era el Valor gramàtic, i en segon terme el Valor rondallista. Amb el temps la figura de l'escriptor valencià és recuperada i se la va reconeixent en les seves múltiples dimensions. I la *Valoriana* és una bona contribució a aquesta redescoberta.

Jordi Jané i Lligé
(Tübingen)